[א]בעפר תיחוח והא קא עביד גומא כדר' אבא [א]דאמר ר' אבא [ב]החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה: שאפר כירה מוכן הוא: אפר כירה מאן דכר שמיה אמר רבה הכי קאמר ואפר כירה מוכן הוא אמר רב יהודה אמר רב [ג]לא שנו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר תניא נמי הכי כשאמרו אפר כירה מוכן הוא לא אמרו אלא שהוסק מערב יו"ט אבל הוסק ביום טוב אסור ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר [ד]הכנים עפר לגנתו ולחורבתו מותר לכסות בו [ג]ואמר רב יהודה [ה]מכנים אדם מלא קופתו עפר ועושה בה כל צרכו דרש מר זוטרא משמיה דמר זוטרא רבה [ו]והוא שייחד לו קרן זוית מיתיבי [ז]כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי איתא לכסייה כדרב יהודה ולטעמיך לכסייה באפר כירה או בדקר נעוץ אלא דלית ליה הכא נמי דלית ליה אי הכי מאי איריא ספק אפילו ודאי נמי לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא ודאי דלא לשחוט אבל ספק אימא משום שמחת יו"ט לשחוט ולא לכסייה קמ"ל

והא

והא קא עביד גומא. וחייב משום בנין: **פטור עליה.** כדמפרש טעמא בפ"ק דחגיגה [ד] דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ולא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל וכל המקלקלים פטורים: **מאן דכר שמיה.** דקאמר שאפר כו' דמשמע דיהיב טעמא למילתיה דלעיל: **שהוסק מערב י"ט.** מאתמול דעתיה עלויה לכל מילי: **אבל הוסק ביו"ט.** דליכא למימר דעתיה עלויה מאתמול אסור: **ואם ראוי לצלות בו ביצה.** שיש עדיין רמץ חם: **מותר.** דמאתמול בעודם עצים היו מוכנים להסק ולבשל ולצלות ועודנו בתשמישו זה ואיידי דחזי להפוכי ביה מידי לצליית ביצה שקיל ליה נמי ומנח ליה על הדם: **הכנים עפר.** הרבה במקום אחד לצורך גנתו או לצורך חורבתו לשוטחן בהן מותר לכסות בו דכל זמן שהוא צבור דעתיה עלויה לכל צרכיו: **מכנים אדם מלא קופתו עפר.** בסתם ונותנו במקום אחד ועושה בה כל צרכיו ולא אמרינן בטלה לה לגבי קרקע הבית איידי דזוטרא: **והוא שיחד לה כו'.** ולא סתמה דמוכחא מילתא דלצרכיו קא בעי לה. ובעפר תיחוח קאמר שאינו מחוסר לא חפירה ולא כתישה אלא הכנה: **כוי.** ספק חיה ספק בהמה: **אין שוחטין אותו ביו"ט.** משום דשמא חיה הוא וצריך כסוי והוא אינו יכול לכסותו ביו"ט כדקתני: **ואם שחטו אין מכסין את דמו.** דשמא בהמה הוא ואין בו מצות כסוי ואין מטלטלין העפר לכך: **ואם איתא.** דיש עפר שמוכן לכל צרכי אדם אפי' הוא בהמה לכסייה: **כדרב יהודה.** אם הכניס קופת עפר: ה"ג **ולטעמיך לכסייה בדקר נעוץ או באפר כירה.** דהא בהדיא תנא במתני' דמוכן הוא: **אפילו ודאי נמי.** דהא כב"ה קי"ל דאסרי ואפילו דיעבד בלא דקר נעוץ: **לא מבעיא קאמר.** הא דנקט כוי אין שוחטין כל שכן חיה גמורה הטעונה כסוי והוא אינו יכול ולרבותא אשמעינן כוי ולא מיבעיא ודאי:

והא

בעפר תיחוח והא **קא** עביד גומא. תימה דמשמע דשייך גומא אף בעפר תיחוח ובשבת פרק כירה (דף לט. שם) אמרי' אין טומנין ביצה בחול [ט](רב) אמר גזרה שמא יטמין ברמץ [י](ור' זירא) אמר גזרה שמא יזיז עפר ממקומו [ו]מאי בינייהו איכא בינייהו עפר תיחוח פירוש למ"ד שמא יטמין ברמץ איכא למגזר אבל למ"ד שמא יזיז אין כאן משום שמא יזיז וי"ל דהתם מיירי שכל המקום סביב עפר תיחוח וכשמגביה הביצה או נופל הקרקע ואין ניכר כאן שיש גומא אבל הכא מיירי שהוא קשה סביב והעפר תיחוח באמצע וא"כ כשמגביה (א) [ח](הביצה) ניכרת הגומא: **ואינו צריך אלא לעפרה פטור.** משום [ט]דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופטור עליה ותימה דא"כ פטור אבל אסור לכתחלה וי"ל דמשום שמחת י"ט מותר אפילו לכתחלה וא"ת אם כן למה לי דקר נעוץ וי"ל דמ"מ בעינן שיהא מוכן מערב יום טוב: **הכי קאמר** ואפר כירה מוכן הוא. ותימה דאמרי' בפרק כסוי הדם (חולין דף פח: ושם) ב"ש אומרים אין מכסין באפר דאפר לא מקרי עפר והיכי [י]קאמר הכא דאפר מוכן הוא לעשות כסוי לכ"ע דהא קתני ליה גבי שוין במתני' וי"ל דמלתא דהכא באפי נפשה קאמר רבה כלומר ואפר הכירה מוכן הוא לענין טלטול שאר דברים כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו אבל לא קאי אכסוי דלעיל כלל א"נ י"ל דהתם מיירי באפר אוכלין דאינו מגדל צמחין הלכך הואיל ואינו מגדל צמחין אין מכסין בו אבל הכא מיירי באפר עצים דמגדל צמחין ואע"פ דלא מקרי עפר מכסין בו דקאמר דבר המגדל צמחין אע"ג דלא אקרי עפר ואי אקרי עפר בשום מקום אע"ג דלא מגדל צמחין מכסין בו דתניא היה הולך במדבר ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה בו היה הולך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בו ופריך אשכחן אפר דמקרי עפר שנאמר ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ולכך שורף טליתו ומכסה בו אלא דינר זהב מנא ליה ומשני דכתיב ועפרות זהב לו (איוב כח) ועל כרחך עפרות זהב ושריפת טלית לא מגדלי צמחים ולכך הוצרך הפסוק לומר דמקרו עפר דכל דבר המגדל צמחים מרבינן התם מקרא דוכסהו (ויקרא יז) אע"ג דלא אקרו עפר כגון נסורת של חרשים דקה ונעורת של פשתן דקה ושחיקת כלי מתכות וא"כ אפר הכירה וחול הדק ונעורת של פשתן וסיד ומגופה שכתשן מותר לכסות: **אמר** רב יהודה **לא** שנו **אלא** שהוסק מערב י"ט וכו'. נראה דהכי הלכתא דהא מייתי ליה סייעתא מברייתא ועוד דליכא מאן דפליג דאפי' ר"ש מודה דהאי דהוסק בי"ט דהוי נולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר והויא כמיא בעיגא מכלא בליעי (עירובין דף מה:) [כ] דמודה ר"ש וא"ת ואנו היאך אנו מסלקין אפר הכירה בי"ט לאפות הפשטיד"א אע"ג שאין ראוי לצלות בו ביצה ואומר הר"י יצחק דמוקצה אינו אסור לטלטל בי"ט בשביל אוכל נפש ושמחת י"ט וראיה מדלקמן פרק אין צדין (דף כח:) [ל] ובירושלמי מפרש דהכא מיירי בשלא שחט אבל שחט שרי אע"ג שהוסק בי"ט שלא לעקור מצות כסוי: **ואמר** רב יהודה מכנים אדם מלא קופתו עפר וכו'. וא"ת מה בא להוסיף על הברייתא דקתני אפי' הכניס לגנתו או לחורבתו וכ"ש מלא קופתו וי"ל דלפי' רש"י ניחא דכשהכניס עפר לגנתו מיירי שהכניס הרבה ביחד וכל זמן שהוא צבור דעתו עליו לכל צרכו ואינו בטל אגב קרקע אבל הכא מיירי שלא הכניס הרבה רק מלא קופתו מעט (מפני) עפר וס"ד דיבטל אגב קרקע א"נ י"ל דהתם לא מיירי רק לכסות בו אבל שאר צרכיו לא והכא אשמועינן דהואיל ומלא קופתו עפר עביד בו כל צרכו: **ואי** איתא לכסייה בדרב יהודה. משמע דקאי אסיפא וכן פי' רש"י בסמוך בהדיא דקאי אסיפא ועל כרחך צ"ל דקאי אסיפא דאי קאי ארישא מאי פריך לכסייה בדקר נעוץ הא ב"ה סבירא להו דלכתחילה לא ישחוט וכו' וכי פריך הש"ס ולעביד כב"ש אבל תימה מדפריך בסמוך והא סיפא וכו' מכלל דעד השתא איירי ברישא וי"ל דלעולם קאי ארישא ולא גרסינן בדקר נעוץ אלא גרס לכסייה באפר כירה עוד י"ל דלמה שפירש ר"ת לקמן (דף ט: ד"ה אמר ר"י) ניחא דפירש שמוחלפת השיטה דבית הלל אומרים יחפור בדקר ויכסה וב"ש אומרים לא ישחוט והשתא פריך אליבא דבית הלל: **אי** הכי מאי איריא ספק אפי' ודאי נמי. תימה מאי אי אמרת בשלמא שייך הכא [מ]אפי' כי ליתא דרב יהודה שייך להקשות הכא לכסייה בדקר נעוץ וכו' וצריך לשנויי דלית ליה וי"ל דהכי פי' אי אמרת בשלמא דלית ליה דרב יהודה לא קשיא ליה אברייתא דאיכא למימר דלית ליה דקר נעוץ ואפר כירה דבני אדם לא שכיחי שיש להם דקר נעוץ ואפר כירה שהוסק מערב י"ט ודרב יהודה אית ליה שיש לו עפר מזומן דשכיח הוא טפי ומ"מ אין לכסות כדרב יהודה בעפר דליתא לדרב יהודה ואין הלכה כרב יהודה ואין להקשות מאי איריא ספק וכו' הואיל וליתא לדרב יהודה ודקר נעוץ לית ליה דהא ודאי איתא לדרב יהודה לענין שמכסה בו כשהוא ודאי חיה או עוף אבל מה שאמר רב יהודה ועושה בו כל צרכו לא סבירא לן כותיה ולא שרי לכסויי בו כוי אבל כיון דאיתא לדרב יהודה צריך ליה לשנויי דלית ליה כל הני ואפי' עפר מזומן אין לו ואם כן אפי' ודאי נמי:

והא

מסורת הש"ס

א) שבת עג: חגיגה י., ב) שבת ל., ג) חולין עט: פג: [בכורים פ"ב מ"ט], ד) [דף י.], ה) [צ"ל רבה], ו) [צ"ל ורב יוסף], ז) ופרש"י שם משום דקא עביד גומא, ח) [הדקר כצ"ל], ט) [ועי' תוס' פסחים מו: ד"ה מתיבה בירים], י) והיכי קאמר רבה הכא כצ"ל, כ) [ועי' תוס' שם מו. ד"ה כיון], ל) [ושם בד"ה גריפת. ועי"ע תוס' לקמן לא: ד"ה אמר ר' זירא], מ) [עי' תוס' שבת קכ: ד"ה אי"ה],

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בעפר וכו' כשמגביה העפר ניכרת הגומא:

◆

מוסף רש"י

החופר גומא בשבת. בונה בנין הוא, ואם אינו צריך לה אלא ליטול את העפר, אף על פי שהבנין בנוי אינו חייב משום בונה (חגיגה י.) ואין כאן משום בנין בנים, דקלקול הוא ולחרישה נמי לא חזיא, אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה (שבת עג:). מכניס אדם מלא קופתו עפר. לכסות בו צואה ורוק ומערה העפר בביתו לארץ ונוטל תמיד לכל צרכיו (שבת .). והוא שייחד לו קרן זוית. דהוי כמוכן ועומד לכך, אבל נתנו באמצע ביתו למדרס רגלים, הרי הוא בטל לגבי קרקעית הבית ומוקצה ואסור (שם). כוי אין שוחטין אותו ביו"ט. משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחללינן יו"ט אם שחטו (חולין פג: ובעי"ז שם עט:).

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תצח סעיף יד:

נה ב מיי' פ"א מהל' שבת הלכה יז:

נו ג מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סעיף טו:

נז ד טוש"ע שם סעיף טז:

נח ה ו מיי' שם ופ' כ"ה מהלכות שבת הלכה כב טוש"ע א"ח שם סעיף יז וסי' שח סעיף לח:

נט ז מיי' פ"ג מהלכות יו"ט הלכה א [ופי"ד מהלכות שחיטה הלכה ד] טוש"ע שם סי' תצח סעיף יח [וטוש"ע יו"ד סי' כח סעיף ג]:

◆

רבינו חננאל

פיסקא ואפר הכירה מוכן הוא. תניא כשאמרו אפר כירה מוכן לא אמרו אלא שהוסק מעיו"ט, אבל אם הוסק ביו"ט אסור. ואם ראוי לצלות בו ביצה מותר. הכניס עפר לגינתו ולחורבתו מותר לכסות בו. אמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. ואסיקנא והוא שייחד לו קרן זוית. ואותבינן עליה מיהא כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו, ואם איתא ליכסייה כדרב יהודה, כלומר בעפר שהכניס. ודחינן ולטעמיך ליכסייה בדקר נעוץ או באפר הכירה, אלא דלית ליה אחד מהן לא עפר ולא דקר נעוץ ולא אפר הכירה. אי הכי אפילו צבי או עוף ודאי לא ישחוט שאין לו במה לכסות את הדם. א) [ושנינן דלא מיבעיא קאמר וכו'].

א) נראה דחסר וכצ"ל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com